

evergreen

PESTICIDY, KAM SE
PODÍVÁŠ

ČTVRT ROKU NOVÉ
VLÁDY

JAK JSME KRÁTILI
UHLÍ

MAGAZÍN Hnutí DUHA, JARO 2022

**Hnutí
DUHA**

**CO POMŮŽE
ČESKÉ
KRAJINĚ?**

PRÁVĚ
VYŠLO

Předat dětem, co je k žití

30 ROZHOVORŮ – 30 LET SEDMÉ GENERACE

*Satish Kumar • Vandana Shiva • Edward Goldsmith • Mojmír Vlašín • Helena Norberg-Hodge • Václav Mezřický
• Ioan Dejmál • Murray Bookchin • Ludvík Kunc • Petr Váša • Vladimír Buřt • Tomáš Halík • Milena Rychnovská
• Hana Librová • Jiřina Šiklová • Václav Bělohradský • Jan Beránek • Lubica Lacinová • Vladimír Kokolia •
Bedřich Moldan • Jaromír Bláha • Jiří Zemánek • Naomi Aldort • Stanislav Grof • Jan Piňos • Erazim Kohák •
Alexander Ač • Lukáš Čížek • Alex Cornelissen • Zdenka Voštová*

VÍCE INFORMACÍ A OBJEDNÁVKY NA WWW.SEDMAGENERACE.CZ/30LET

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

v těchto týdnech prožíváme v Hnutí DUHA dějà vu – podobně jako před dvěma roky při startu koronavirové pandemie jsme nyní ve spojitosti s ruskou invazí na Ukrajinu vrženi do zcela bezprecedentní situace. I nyní vidíme ohromnou vlnu solidarity, ať už se jedná o finanční příspěvky, dobrovolnické zapojení, nebo materiální pomoc. Na rozdíl od koronavirové pandemie ale válka na Ukrajině zcela přímo zasahuje do naší snahy ochránit klima a přírodu.

Na dovozu ruského zemního plynu jsme výrazně závislí, o trochu méně pak na ruských dodávkách ropy. Ozývají se proto hlasy, že ruská invaze je také koncem Green Dealu, evropského ambiciózního programu, který má pomoci zastavit změnu klimatu, ale také postavit naši ekonomiku a společnost na základech, které budou dlouhodobě stabilní.

Je to ale právě Green Deal, který zvýší naši energetickou bezpečnost – ať už programy snižování spotřeby energií, nebo razantním zvýšením obnovitelných zdrojů v našem energetickém mixu. Podrobný pohled na změny energetiky ve víru ukrajinské války popisuje ve svém článku náš vedoucí energetického programu Jiří Koželouh.

Green Deal navíc nelze spojovat pouze s energetikou – téměř polovina z jeho opatření směřuje na obnovu ekosystémů, které nám pomáhají jak s ukládáním uhlíku (a tedy dosažením klimatické neutrality, ke které jsme se jako EU společně zavázali), tak s adaptací na již aktuální dopady změny klimatu. Na konci února zveřejnil Mezivládní panel pro změnu klimatu další ze svých úctyhodných zpráv, které shrnují stav vědeckého poznání v oblasti dopadů změny klimatu a adaptace našich společností na ně. Závěr je mrazivý: naše klima se mění rychleji, než jsme schopni se na něj adaptovat. V Česku je to právě péče o půdu a krajinu a přírodě blízké hospodaření v lesích, které tvoří základ naší adaptační kapacity a které nás mohou chránit před dopady a přírodními katastrofami, s nimiž se u nás v důsledku měnícího se klimatu setkáváme v podobě dlouhodobého sucha, přivalových dešťů a extrémního větru nebo teploty. O práci Hnutí DUHA v této oblasti píše kolega Jiří Beneš.

Stejně jako v době pandemie, tak i nyní v rozjitřené atmosféře blízkého válečného konfliktu je příroda místem pro získání vnitřního klidu a nadhledu. Proto se tento rok obzvláště těšíme na naše tradiční Týdny pro krajinu a na to, že se na nich s vámi potkáme.

Přeji nám všem dostatek naděje na mír a síly pomáhat v nadcházejícím náročném období.

Srdečně *Anna Kárníková*
Anna Kárníková

Obsah:	4	AKTUALITY, NOVINKY, UDÁLOSTI Co by vám nemělo uniknout.	14	JAK JSME KRÁTILI UHLÍ Kdy se nadechneme?
	6	TRISTNÍ STAV NAŠICH LESŮ Babišova vláda problém nevyřešila.	16	SKŘIVÁNKOVO SRDCE PLÁČE Rozhovor s Vladimírem Hulou.
	8	PESTICIDY, KAM SE PODÍVÁŠ Pomohou dotace české krajině?	20	ČAS NEBO PENÍZE Jak chceme žít svůj život?
	12	ČTVRT ROKU NOVÉ VLÁDY Příležitosti a rizika pro práci Hnutí DUHA.	21	PÁR STOVEK MĚSÍČNĚ UMÍ ZÁZRAKY Pravidelná podpora přináší efektivní plánování.

Slepice v okolí plzeňské spalovny snáší kontaminovaná vejce

Organizace Zero Waste Europe ve spolupráci s Hnutím DUHA analyzovala přítomnost dioxinů a příbuzných perzistentních organických látek (POPs) v okolí spaloven v Chotíkově u Plzně, ve Španělsku a Litvě. POPs jsou nejsilnější karcinogeny na světě. Opakovaná expozice těmto látkám již při velmi malých koncentracích způsobuje poškození plodu nebo hormonální poruchy.

Sesbírané vzorky mechů, borovicových jehlic a slepičích vajec ze dvora byly chemicky analyzovány v Nizozemí nadací ToxicoWatch. Výzkum zjistil, že:

- Vejce ze sedmi z celkem osmi zkoumaných lokalit překračují akční limit 1,75 pg/g tuku pro dioxiny a furany nebo pro polychlorované bifenoly.
- Vejce z poloviny zkoumaných lokalit by musela být stažena z trhu, pokud by byla určena pro komerční trh, protože překračují bezpečnou úroveň POPs pro lidskou spotřebu.
- Rozbory jehličí a mechů také ukazují vysoké hladiny dioxinů v okolí spaloven odpadu. To znamená, že lidé žijící v blízkosti spaloven by mohli být poškozeni na zdraví, pokud by konzumovali zeleninu vypěstovanou v takto kontaminované půdě.

Mezi zdroje dioxinů a POPs patří obecně jak průmyslové spalovací zdroje, tak i domácí topeniště. Není jisté, že za kontaminaci v okolí spalovny Chotíkov může přímo spalovna. Výzkum bude pokračovat i v tomto roce.

Obce mohou získat certifikát zero waste

Zero waste je trendy označení bezodpadového životního stylu. Známe zero waste životní styl, zero waste produkty nebo zero waste obchody. Ale jen v EU existuje i 400 měst a zero waste obcí, zatím jsou všechny mimo Česko.

Zero waste města se hlásí ke zcela jinému stylu myšlení, než je doposud běžné: nehledají, jak s odpadem naložit co nejlépe, ale jaké kroky udělat, aby žádný odpad vůbec nevznikal. Italským zero waste obcím se již podařilo nejen minimalizovat produkci směsných odpadů na nám nevidaná množství, ale dokonce i nahradit výrobu nerecyklovatelných produktů za ty bezodpadové v celé řadě firem.

Organizace Zero Waste Europe, jejímž členem je i Hnutí DUHA, připravila celoevropskou certifikaci zero waste obcí. Co musí obec, která by chtěla být kandidátskou zero waste obcí, splnit? Stačí málo:

- obec musí veřejně prohlásit, že chce usilovat o zero waste,
- obec má dlouhodobý plán snižování komunálního a směsného odpadu,
- obec bude snižovat množství spalovaných odpadů.

Konkrétní podmínky je možné nalézt zde:

www.missionzeroacademy.eu/about-miza/miza-library/

Dobrovolnické léto v novém hávu

Oblíbené týdenní turnusy známé jako Týdny pro krajinu letos rozšiřujeme. Uspořádáme 11 akcí a zaměříme se nejen na pomoc lesům a ekologicky cenným lokalitám. Letos poprvé budeme spolupracovat i se sedláky, jejichž citlivý přístup přináší kromě kvalitních potravin i prostor pro organismy vázané na citlivě obhospodařovanou krajinu.

Stejně jako v předešlých letech, i letos očekáváme velký zájem o účast. Pokud již nyní víte, že se některého z týdnů budete chtít zúčastnit, zapište si do kalendářů 1. dubna. V tento den spustíme registrace.

A na jaké akce se letos můžete těšit? Samozřejmě budeme pokračovat v úspěšné práci našich dobrovolnic a dobrovolníků na Šumavě (zde proběhnou dokonce dva pracovní týdny), v lesním revíru Artmanov a v bělokarpatkém Radějově. Jak je již na našich akcích pravidlem, kromě práce v terénu máme pro zúčastněné připravený i pestrý program v podobě exkurzí a přednášek.

Těšíme se na viděnou na některém z Týdnů.

Pesticidy jsou riziko pro zdraví i krajinu. Nebud'me lhostejní

Soběstačnost, oběhové hospodářství, ochrana a zachování zdrojů a férové odměny zemědělcům za jejich práci. To vše zdůrazňuje letošní Pesticide Action Week. Hlavním cílem je zvýšit povědomí o zdravotních a ekologických rizicích používání pesticidů, hledat řešení a vybudovat mezinárodní síť pro svět bez pesticidů.

Událost chce ukázat světu, že lidi toto téma zajímá a není jim lhostejné, jak se bude dál vyvíjet. Pořádá ji francouzská organizace Générations Futures, která se už přes 20 let zabývá problematikou chemických pesticidů a jejich nebezpečnosti.

Koná se symbolicky 20.–30. března, v prvních deseti jarních dnech se totiž začíná v konvenčním zemědělství aplikovat postřik pesticidy. Letos je tématem One Health (česky Jedno zdraví) a zahrnuje vše živé kolem nás – farmy, pole, lidi i naše životní prostředí.

Přidáme se i my v Hnutí DUHA s kampaní Tohle žeru. Připravujeme diskuze s odborníky, osvětová videa, podcasty a mnoho dalšího. Sledujte náš FB a budete mít ty nejčerstvější informace.

Ceny energií letí nahoru. Co dělat?

Po podzimním nárůstu sice ceny plynu i elektřiny klesly, stále ale zůstávají vysoké. S celkovým oživením světové ekonomiky po covidu a nárůstem poptávky po energiích nemůžeme v brzké době čekat další pokles.

Řada lidí má s placením složenek za energie problémy. Co můžeme dělat? Nově se navýšil příspěvek na bydlení a dosáhne na něj více domácností. Mohou o něj žádat všichni, jejichž výdaje na bydlení, včetně energií, jsou vyšší než 30 % příjmů. Jen třetina domácností, které na něj mají nárok, ho skutečně čerpají. To se týká zejména seniorů. Populisté často mluví o zneužívání dávek, ale seniori, zvyklí starat se o sebe celý život, se o příspěvek stydí žádat.

Cesta k nižším účtům pro domácnosti vede samozřejmě také přes snižování spotřeby. Začít můžeme drobnostmi. Odmražená lednička, volné radiátory nebo poklička na hrnci srazí spotřebu o pětinu i více. Investice do úsporných LED žárovek se vrátí už za jeden rok svícení. Důležité je myslet na spotřebu energie také při nákupu spotřebičů a vybírat ty s nejvyšší energetickou třídou A+++ . Prádlo uschne i bez sušičky, počítač nemusí běžet celou noc a nabíječky, televize nebo audiosoustavy lze zásuvkou s vypínačem snadno odpojit od sítě.

Největší část energie ale spotřebováváme na topení. Nejjednodušší radou je snížit teplotu, na kterou vytápíme. Snížením teploty o pouhý jeden stupeň ušetříme 6 % energie na vytápění – chodit doma v trenýrkách už dnes není in.

Nejlepším způsobem, jak ušetřit, je samozřejmě důsledně zateplit dům, vyměnit stará okna a pořídit účinný a ekologický zdroj vytápění, tepelné čerpadlo nebo solární kolektory. Energetická renovace domu je sice finančně náročná, ale až na polovinu nákladů lze získat dotaci z Nové zelené úsporám. Ta od roku 2021 nově platí i pro bytové domy, požádat tak může i vaše společenství vlastníků nebo bytové družstvo.

Magazín Hnutí DUHA, XXIV. ročník, číslo 1/2022.

Vydává:
Hnutí DUHA, Údolní 33,
602 00 Brno, telefon:
545 214 431, e-mail: pra-
tele@hnutiduha.cz,
www.hnutiduha.cz.

Šéfredaktorka: Jana Vondrová.

Redakce: Ester Dobiášová, Michael Kleinert, Ivo Kropáček, Jiří Beneš, Anna Kárníková, Martin Rexa, Ondřej Pašek, Jakub Zvelebil.

Korektura: Lucie Krejčí, Lucie Pokorná. Sazba a grafika: Markéta Jedličková.

Foto: Jiří Beneš, Laura Otýpková, Petr Holub, Petr Zewlakk Vrabc, Veronika Radová, archiv Vladimíra Huly, 123RF, Pixabay

Podávání novinových zásilek povolila Česká pošta, s. p., OSP Brno, č.j. P/23623/93 ze dne 25. 10. 1993. Registrováno u MK ČR E 12145.

Tištěno na recyklovaném papíře.

Hnutí DUHA prosazuje zdravé prostředí pro život, pestrou přírodu a chytrou ekonomiku. Dokážeme rozhybat politiky a úřady, jednáme s firmami a pomáháme domácnostem. Našich výsledků bychom nedosáhli bez podpory tisíců lidí, jako jste Vy.

BABIŠOVA VLÁDA TRISTNÍ STAV NAŠICH LESŮ NEVYŘEŠILA.

DOČKÁME SE
POTŘEBNÉ NOVELY
ZÁKONA O MYSLIVOSTI
V NÁSLEDUJÍCÍCH
ČTYŘECH LETECH?

NEJEN Hnutí DUHA, ALE I DALŠÍ
OCHRANÁŘSKÉ ORGANIZACE, LESNÍCI,
SEDLÁCI A MAJITELÉ HONEBNÍCH POZEMKŮ
UPOZORŇUJÍ, ŽE ŘEŠENÍ OHROMNÝCH
EKONOMICKÝCH I EKOLOGICKÝCH
ŠKOD, KTERÉ ZPŮSOBUJE DLOUHODOBĚ
PŘEMNOŽENÁ SPÁRKATÁ ZVĚŘ, JE UKRYTO
V MODERNIZACI ZÁKONA O MYSLIVOSTI.
PŘEDEVŠÍM V POSÍLENÍ PRÁV VLASTNÍKŮ
POZEMKŮ A NASTAVENÍ EFEKTIVNĚJŠÍHO
ZPŮSOBU LOVU.

I proto jsme se před dvěma roky spojili s Asociací soukromého zemědělství ČR, Sdružením vlastníků obecních, soukromých a církevních lesů v ČR, s lesníky z Pro Silva Bohemica, Českým svazem ochránců přírody, Českou společností ornitologickou, Spolkem vlastníků honebních pozemků v ČR, se Svazem vlastníků půdy ČR a Spolkem pro obnovu venkova ČR, abychom společně prosadili nejakutnější změny v myslivecké legislativě. Bez nich nebude možné obnovit pestré a zdravé lesy. Miliardy investované státem a soukromými vlastníky do zalesňování i obrovské množství semenáčů z přirozené obnovy budou dále končit v žaludcích přemnožené zvěře. To ostatně potvrzuje také Ministerstvo zemědělství, které ve Zprávě o stavu lesa a lesního hospodářství ČR uvádí, že „z pohledu ochrany lesa není pochyb, že obnova lesa bez snížení stavů spárkaté zvěře a efektivní chemické a mechanické ochrany lesa nebude možná.“

Skvělou příležitostí byl vládní návrh novely zákona o myslivosti, který Ministerstvo zemědělství odeslalo Poslanecké sněmovně k projednání v létě 2020. Vládou navrhované řešení tristního stavu myslivosti však nedostatečně řešilo potřebu odvození výše lovu od míry poškození ekosystémů způsobeného spárkatou zvěří, menším vlastníkům pozemků nadále upíralo právo účinně zasáhnout do mysliveckého hospodaření a v seznamu myslivci obhospodařované zvěře stále ponechávalo ohrožené a chráněné druhy zvířat. Tyto nedostatky vládní verze měly vyřešit pozměňovací návrhy předložené Petrem Bendlem (ODS) a Radkem Holomčíkem (Piráti).

Široké podpory našich společných návrhů se však zalekla tehdejší koalice. Nejprve se vlastní návrh pokusili poslanci a poslankyně KSČM, SPD, ANO a ČSSD v rozporu s jednacím řádem sněmovny shodit z jednacího stolu. Velmi smutné je, že ministr zemědělství Miroslav Toman ve svém projevu neschválení novely, kterou jeho resort připravil, podpořil a fakticky tím popřel kvalitu práce zaměstnanců ministerstva. Hřebíček do rakve pak potřebným změnám zasadila KSČM, která další projednávání myslivecké novely obstruovala tak, že se o pozměňovacích návrzích ani o vládním návrhu vůbec nehlasovalo.

Aby nebylo špatným zprávám konec, poslanci a poslankyně KSČM, SPD, ANO, ODS a polovina ČSSD navíc při samostatném hlasování o tzv. invazní novele odsouhlasili přílepek, který bez náhrady zrušil novelu mysliveckého zákona schválenou předloni na podzim Parlamentem ČR. Novela tehdy (díky podpoře zejména ANO, Pirátů, TOP 09, STAN, ODS a části ČSSD a KDU-ČSL) zavedla plánování lovu spárkaté zvěře podle míry škod tak, aby lesy dostaly šanci na obnovu v pestré druhové skladbě. Vládní novela ji nyní měla nahradit.

Jelikož Ministerstvo zemědělství v době Babišovy vlády blokovalo hlasování o svém vlastním návrhu novely zákona o myslivosti, prosazovalo osobní zájmy části myslivců reprezentovaných vedením Českomoravské myslivecké jednoty a nečinností se dále podílelo na obrovských ekologických i ekonomických škodách v krajině, musí současná vládní koalice co nejdříve přijít s rychlou a mnohem důslednější novelou zákona o myslivosti, která uzná práva vlastníků půdy a zajistí zdraví naší krajiny.

Naše koalice ochránářských a vlastnických organizací bude důsledně hlídat, aby další novela zákona o myslivosti (či zcela nový zákon) přinesla dlouho žádané změny ku prospěchu krajiny i ekonomické udržitelnosti. Vláda musí dostát svému slibu z programového prohlášení, kde uvádí konkrétní řešení pro ozdravení lesů, zejména přirozenou obnovu lesů v přírodě blízké skladbě a změnu hlavního zaměření státních lesů z produkce dřeva na ochranu půdy a rekreaci.

POMOHOU ZEMĚDĚLSKÉ DOTACE ČESKÉ KRAJINĚ?

MOTÝLI NA PODHORSKÉ LOUCE, PROTESTY VELKOZEMĚDĚLCŮ PŘED ÚŘADEM VLÁDY, ZELENÁ DOHODA PRO EVROPU, PESTICIDY V 95% POVRCHOVÝCH VOD, SKŘIVAN NA POLI, PROGRAM NOVÉ VLÁDNÍ KOALICE... DOSAH SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY JE NESMÍRNÝ. POMOHOU ALE NOVÉ ZEMĚDĚLSKÉ DOTACE NAPRAVIT NAŠI KRAJINU?

Když se před více než třemi roky začaly připravovat evropské zemědělské dotace pro léta 2021–2027, nikdo nečekal, že ještě dnes je zemědělci nebudou moci čerpat, natož aby se stále připravovaly. Zdlouhavá jednání a zvraty v evropské i české politice však nebyly na škodu. Společná zemědělská politika (dále SZP) je totiž provázána se stavem naší půdy, krajiny a života v nich takovým způsobem, že může být jak jejich zhoubou, tak jejich záchranou. Rostoucí uvědomění veřejnosti o ekologických problémech pomáhá tlaku na proměnu SZP v nástroj, který napraví škody, na nichž se SZP dosud podílela.

Historie SZP – od přílišné produkce po hašení problémů

Ale vraťme se na začátek. Tedy do roku 1957, kdy šest evropských států podepsalo tzv. římské smlouvy zakládající Evropské hospodářské společenství. Již tehdy smlouvy pod dojmy druhé světové války a jejích drtivých dopadů na zásobování obyvatel potravinami obsahovaly závazky jako zvýšení produktivity zemědělství, zajištění dostupnosti potravin či zajištění dobré životní úrovně zemědělců. V roce 1962 na základě těchto závazků vznikl silný dotační nástroj v podobě SZP. A byl úspěšný natolik, že již v 70. a 80. letech produkovali zemědělci takové množství potravin, že státy musely naopak zavádět kvóty a produkci omezovat.

Zvyšování produktivity zemědělství postavené na mechanizaci a nárůstu vnějších vstupů v podobě pesticidů a umělých hnojiv se však dělo v celé Evropě a brzy přineslo další problémy. Paradoxně již ve stejný rok vzniku SZP vyšla i dnes již kultovní kniha *Tiché jaro* od americké autorky Rachel Carson, která upozornila na drastické dopady tehdy využívaných chemických prostředků na život v krajině i na lidi. V celém komunistickém východním bloku byl trend intenzifikace zemědělství podobný, v některých zemích, včetně Československa,

navíc „vyšperkovaný“ o scelování polí do co největších celků, zničení mezí a remízků mezi nimi a další odvodňování krajiny (započaté již za první republiky).

Poznání rostoucích environmentálních problémů spolu s problémy nadprodukce potravin a ekonomickými problémy (SZP tvořila téměř tři čtvrtiny rozpočtu budoucí Evropské unie) vedlo kromě regulace některých pesticidů, jako bylo třeba DDT, i k postupným proměnám SZP. V roce 1992 tak třeba vznikla povinnost nechávat 15 a poté 10 % plochy bez produkce, což pomohlo jak snížit přebytky potravin, tak podpořit biodiverzitu a půdě nechávalo prostor trochu se vzpamatovat. Tato povinnost byla bohužel postupně zase odstraněna. Velkou změnou bylo také to, že dotace přestaly být poskytovány podle objemu vyprodukovaných výrobků a začaly být přidělovány podle plochy, kterou zemědělec obhospodaruje (tzv. přímé platby na plochu). Vedle toho pak také postupně vznikl tzv. druhý pilíř SZP, tj. Program rozvoje venkova, který se mimo jiné zaměřil i na opatření, jež mají pomoci ochránit biodiverzitu, snižovat chemickou zátěž či pečovat o květnaté louky.

To však nestačilo, a proto se i tzv. první pilíř, který obsahuje zejména ony přímé platby na plochu, stále více „ozeleňuje“. Přímé platby jsou vázány tzv. podmíněností, tedy environmentálními podmínkami, které by měly zajišťovat alespoň setrvalý stav bez jeho zhoršení. Od roku 2014 také vznikl tzv. greening, který sice vyžadoval tři podmínky navíc, ale ukázal se jako neúčinný. V novém období ho proto vystřídají tzv. ekoschémat (viz níže).

Cíl SZP je jasný – zachovat dostatečnou produkci potravin, přičemž hospodaření nesmí ohrožovat přírodu ani samotné lidi. Provedení je ale pochybné. Moderní intenzivní chemizované hospodaření má za podpory dotací, mermomocí udržované s co nejmenšími změnami silnou agrolobby, obrovskou setrvačností a opatření, která mají přírodu zachránit,

zatím zdaleka nestačí. SZP tak na jednu stranu napomáhá k neustále rostoucí intenzifikaci a produkci, na druhou stranu se snaží hasit požáry, které sama způsobuje.

Problémy naší krajiny

Problémů k řešení v naší i evropské krajině je vsutku mnoho. Rozmanitost života neustále klesá. V Evropské unii klesl počet polního ptactva za posledních 40 let o 40 %, v ČR je to přes 30 %. Počty však klesaly i před zahájením systematického sčítání. V ČR je pak velmi dobře vidět negativní dopad SZP od roku 2004, kdy jsme do EU vstoupili a zároveň se zemědělství již ekonomicky „vzpamatovalo“ po pádu komunistického režimu.

Počty lučních motýlů se v EU snížily o 40 % dokonce pouze za 30 let. Život v půdě se měří hůře, avšak zhoršená schopnost půdy zadržovat vodu, podléhat erozi a propouštět přebytky dusičnanů a pesticidů do povrchových i podzemních vod je vcelku výmluvná. Třeba ve 40 % českých podzemních vod se nachází pesticidy v nadlimitním množství. Půda je schopna zadržovat o 40 % vody méně, než by mohla, kdyby byla v dobrém stavu a plná života.

Naše krajina zkrátka postrádá rozmanitost, jež by poskytovala životní prostor živočichům i neproduktivním rostlinám a zároveň by pomohla krajině i zemědělcům vypořádat se s dopady klimatické změny. Ty se projevují buď v suchu, které jsme v minulých letech zažili, nebo naopak v extrémních přívalových deštích, které na dlouhých a nechráněných svazích půdu snadno odnáší. O půdu se z všemožných důvodů nestaráme dobře a pumpujeme do ní v nadměrném množství látky, které se pak snadno dostávají mimo cílené plochy, třeba do vody.

Řešení problémů existují a my jsme je ve spolupráci s odborníky navrhli v naší výzvě *Za zdravou a pestrou krajinu*. Zcela stručně to znamená obnovit chybějící krajinnou strukturu, jako jsou

různé meze, remízky či mokřady, rozšiřovat plochy ekologického zemědělství, zejména na orné půdě, a nakonec lépe hospodařit s půdou včetně omezení chemických vstupů.

Jak s tím ale souvisí SZP? Proč jsme soustředili tolik sil na to, abychom docílili její proměny? Jak bude nová SZP vypadat a jak se situace změní v dalších pěti letech?

O co jde v nové SZP

Jedním z nástrojů SZP jsou dotace a jako takové tvoří podstatnou část ekonomiky zemědělských podniků. To, co dotace podporují a jaké podmínky si při tom kladou, tak zcela zásadně určuje, jak se v české krajině bude hospodařit. Nesmíme přitom zapomínat, že dotace jsou veřejné peníze nás všech. Měly by tak primárně podporovat veřejné statky a služby, ze kterých má prospěch celá společnost. Na jednu stranu to znamená dostatek potravin, ale na druhou stranu

také (a čím dál víc) zdravé životní prostředí pro nás i budoucí generace.

Na evropské úrovni, kde se určují základní rámce SZP, přípravu ovlivnila (a také zpozdila) tzv. Zelená dohoda pro Evropu (Green Deal), kterou zaštitila Evropská komise. Některé její cíle, vtělené do strategie Od zemědělce ke spotřebiteli (Farm to Fork), se silně týkají i zemědělství. Například omezení používání pesticidů o 50 %, dosažení 25 % ploch obhospodařovaných v režimu ekologického zemědělství či vyčlenění 10 % zemědělských ploch pro biodiverzitu, to vše do roku 2030. Cíle se však pod tlakem agrolobby a členských států nepodařilo závazně provázat se SZP.

Z čeho se tedy SZP skládá? Je toho mnoho, tak si to pojďme ukázat. V prvním pilíři (ale i celkově) putuje největší část prostředků do již zmíněných přímých plateb na plochu, které mají za hlavní cíl (při dodržování již zmíněné podmíněnosti) zajistit zemědělcům stabilní příjmy. Za pět let to bude přes

55 miliard korun. Nová vláda s tímto balíkem peněz pěkně zamíchala, když se rozhodla, že jeho menší polovinu přerozdělí tak, aby více podpořila menší zemědělce. Zejména kvůli tomu se rozhořel velký spor mezi zástupci zemědělců, kdy proti sobě na jedné straně stála Asociace soukromých zemědělců sdružující spíše menší a rodinné farmáře a na druhé straně Agrární komora ČR a Zemědělský svaz ČR zastupující velké podniky.

V souvislosti s přímými platbami bylo naší snahou zejména zlepšit podmínky podmíněnosti, konkrétně standardy DZES (Dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy). Ty se zabývají například řešením způsobů ochrany před vodní erozí, omezením monokultur na 30 hektarů, budováním ochranných pásů okolo vod nebo nově také ponecháním určité části pozemků přírodě. Ideální by bylo, kdyby již samotné tyto podmínky zajišťovaly harmonický vztah mezi produkcí a dalšími službami krajiny, ale zatím

tomu tak bohužel není, ačkoli se situace postupně zlepšuje. Například nový ministr zemědělství navrhl nadto další omezení monokultur v oblastech silně ohrožených erozí na 10 hektarů.

Dále bude v prvním pilíři zhruba 30 miliard směřovat na ekoschéματα. Jedná se o zcela nový nástroj a členské státy mají velkou svobodu v tom, jak je navrhnu. Česko šlo zpočátku pouze cestou další platby na plochu: pro každou kulturu (louky a pastviny, orná půda, vinice, sady atd.) jsou stanoveny určité podmínky nad rámec standardů DZES, a pokud je zemědělec splní, dostane peníze na každý hektar, který obhospodařuje. Podmínky však byly slabé a stejné peníze pro všechny by navíc nikoho nemotivovaly. Proto jsme spolu s Českou společností ornitologickou vytvořili vlastní návrh, který obsahoval více úrovní, a spravedlivěji by tak odměnil zemědělce hospodařící šetrněji a zároveň motivoval ostatní ke změně. Když už se to zdálo skoro ne-

možné, ministerstvo nás nakonec částečně vyslyšelo a v současnosti již víme, že vzniknou tzv. nadstavbová ekoschéματα s náročnějšími podmínkami, a tedy i lepším přínosem pro krajinu. Uvidíme však, jaká.

V druhém pilíři, v Programu rozvoje venkova, jsou pak pro životní prostředí důležitá zejména tři opatření. Jedno je zaměřeno na financování a podporu ekologického zemědělství. Do něj by oproti předchozímu období mělo jít více peněz, a mělo by tedy více motivovat konvenčního zemědělce k přechodu do ekologického režimu. Druhé zahrnuje tzv. agroenvironmentálně-klimatická opatření (AEKO), kam patří množství pozitivních opatření jako biopásy poskytující nektar opylovačům či semena ptákům, podpora vhodného hospodaření na vzácných lučních stanovištích nebo zatravnění erozně ohrožené půdy. Posledním a novým prvkem je podpora tzv. agrolesnických systémů, tedy kombinace produkce potravin s produkcí dřeva skrze výsadbu stromů na pole či louky.

Závěr

Tvorba nových zemědělských dotací, které tak zásadně ovlivňují naši krajinu, byla složitá a dlouhá a stále není u konce. I díky vaší podpoře se Hnutí DUHA mohlo stát důležitým hlasem v debatě a hájit dlouhodobé zájmy ochrany přírody i lidí, kterým se jinak příliš hlasu nedostává. Hodnotit nové dotace lze dvojím způsobem. Zajisté budou lepší než ty současné, na druhou stranu však zatím bohužel nezajistí udržitelné hospodaření v krajině a nepřipraví naši krajinu na klimatickou změnu. Stále je tedy potřeba snažit se o změnu, a i když bude pevný rámec na dalších pět let dán, bude prostor pro menší, přitom často velice podstatné změny.

Financováno z programu Evropské unie IMCAP. Obsah tohoto článku představuje pouze názory autora, který za něj nese výlučnou odpovědnost. Evropská komise nepřijímá žádnou odpovědnost za použití informací, které obsahuje.

ČTVRT ROKU NOVÉ VLÁDY PŘÍLEŽITOSTI A RIZIKA PRO PRÁCI HNUTÍ DUHA

Každé volby přináší změnu, ale ty v minulém roce byly v tomto ohledu ještě významnější. Po osmi letech totiž vznikla vláda na novém půdorysu (s výjimkou jedné strany, KDU-ČSL). Jak vypadá politická aréna a vládní program, je pro naši práci v Hnutí DUHA zásadní – vznikají tak pro nás jak příležitosti, tak rizika. Proto jsme hodnotili a ovlivňovali předvolební programy, sledovali vznik koaličních smlouvy i programového prohlášení, mluvili s politiky a političkami a připomínali jim i ve spolupráci s vámi, našimi podporovateli, jejich předvolební sliby a požadovali jejich stvrzení v závazných dokumentech. Nová vláda vládne již čtvrt

roku. Co přinese životnímu prostředí a ochraně klimatu?

Rozhodně nejambicióznější program má vláda v oblasti zemědělství a lesnictví. A že jde o skutečný zářez do statu quo, bylo možné pozorovat již zkraje ledna, když proti prosazování programu nové vlády demonstrovali velcí konvenční zemědělci z Agrární komory a Zemědělského svazu ČR. Razantní navýšení podílu ekologického zemědělství a neprodučních ploch, snižování pesticidů a umělých hnojiv nebo cílené zvýhodnění menších farem v nastavení evropských zemědělských dotací, to jsou podle Hnutí DUHA i Evropské unie kroky, jak chránit

naši krajinu a půdu a zvrátit trend jejího ničení průmyslovým hospodařením, a nyní jsou ve vládním programu. Jako u každé politické deklarace je i zde dábel v detailu. Proto jsme pečlivě sledovali vývoj textace koaliční smlouvy i programového prohlášení a zajistili, aby se ekologické zemědělství navyšovalo zejména na orné půdě, kde má největší benefity, a ne pouze na pastvinách, kde dominuje dnes, nebo aby se aplikace pesticidů skutečně „snižovaly“, ne pouze „sledovaly“ nebo „využívaly šetrně“, jak bylo navrženo v první verzi vládního programu. Bylo jasné, že s takto ambiciózním programem vláda u průmyslových zemědělců, kteří ovládali rozhodnutí ministerstva doposud, narazí, nicméně první konflikt se ministru Nekulovi i s podporou Hnutí DUHA či Asociace soukromých zemědělců (sdružení menších a středních hospodářů) podařilo ustát. Evropské zemědělské dotace, které připravila ještě bývalá vláda, nyní ministerstvo upravuje tak, aby zajistily plnění vládních slibů.

Podobně razantní změny chce vláda přinést také v oblasti lesního hospodaření. Hlavní pákou by měla být změna zadání pro státní podnik Lesy České republiky, který se stará téměř o polovinu českých lesů. Stát chce „na svém“ (nebo ještě lépe „na našem“) hospodařit nejen s ohledem na ekonomické výsledky, tedy stylem továrny na dřevo, ale brát v potaz i další funkce lesů, jako je jejich schopnost zadržovat vodu, čistit vzduch, zachycovat uhlík (v tom jsou lesy bezkonkurenční, pokud je necháte dostatečně dlouho růst) nebo poskytovat domov hmyzu a zvířatům a potěchu rekreativním. Prubířským kamenem této vládní ambice bude výběrové řízení na ředitele podniku, které probíhalo v únoru. Hnutí DUHA ve spolupráci s Transparency International, Rekonstrukcí státu a Millionem chviliek pro demokracii vyzvali ministra, aby výběrové řízení maximálně otevřel veřejnosti a zajistil, že se veřejný majetek nestane opět rejdištěm pro

zájmy těžařských firem a že nový ředitel bude mít zájem na plnění náročného programu.

Poněkud skromnější jsou plány nové vlády v oblasti energetiky. I díky našemu tlaku se nakonec vláda hlásí k roku 2033 jako termínu, ke kterému se chce zbavit uhlí ve výrobě elektřiny. Jak přesně to ale chce provést, není zdaleka jasné a někteří koaliční partneři už nyní signalizují, že v této oblasti chtějí postupovat velmi pomalu, ne-li vůbec.

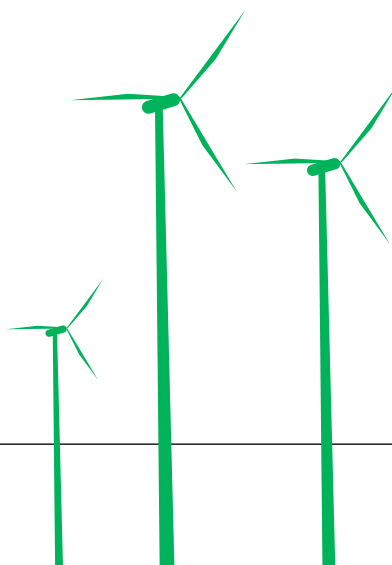
Novinkou v porovnání s vládami předchozími je přístup k obnovitelným zdrojům – zejména fotovoltaiku vláda vnímá jako klíčový budoucí zdroj, spolu s jádrem, a do roku 2025 plánuje osazení 100 000 střech solárními panely. Podporovat chce také komunitní energetiku, nejen velké komerční projekty, což je i podle Hnutí DUHA nejlepší cesta, jak výhody obnovitelných zdrojů přiblížit co nejvíce lidem. Že jde pouze o malé vykročení z tradiční české macešské pozice vůči obnovitelným zdrojům, ukazuje například srovnání se sousedním Německem, které chce využít pro výrobu energie ze slunce všechny vhodné střechy v zemi. Také v otázce jádra je vládní program spíše krokem zpátky. Byť současné vládnoucí politické strany tepaly předchozí vládu za neekonomické jednání a před rozhodnutím vydat se jadernou cestou chtěly prověřit ekonomické

dopady jádra, vládní prohlášení už jádru vyznává bezpodmínečnou podporu.

Pokud se jedná o témata přírody a krajiny, nebojí se vláda velkých ambicí, o které se můžeme i my v Hnutí DUHA opřít a vládu při jejích slibech držet. Protitlak a nechuť ke změně jsou ovšem velké, a budou to právě ekologické organizace, které mohou být garanty toho, že se velké plány vlády v oblastech, jako je zemědělství, lesnictví či ochrana přírody, skutečně naplní.

Mnohem slabší jsou již závazky v oblasti ochrany klimatu. Zde vládní program odhaluje značně rozdílné názory jednotlivých koaličních stran, takže postup v této oblasti bude o to složitější. To lze ostatně sledovat již nyní, když Ministerstvo průmyslu a obchodu pod novým ministrem připravilo návrh podpory energetických zdrojů, který plány nové politické garnitury nijak nebere v potaz, dále lije peníze do uhlí a plynu a pro obnovitelné zdroje alokuje čistou nulu.

Přestože se hlásí k Zelené dohodě pro Evropu v koaliční smlouvě jako k příležitosti, na kterou se musíme nachystat, je rétorika nového premiéra a jeho ministryň a ministrů v tomto směru velmi podobná vládě minulé. Zatím bohužel nevidíme žádnou snahu vysvětlit veřejnosti detailněji klimatickou politiku, ukázat, v jakých oblastech z ní pro nás plynou příležitosti a ne jen rizika, a nastavit pro Česko jasný plán. Situaci vládě jistě neulehčuje ani současný trh s energiemi, jejichž výkyv žene řadu domácností do energetické chudoby. O to větší důraz je ale potřeba dávat na taková opatření, která snižují naši závislost na nevypočitatelných globálních trzích a přinášejí výhody ekologické transformace do každé domácnosti, bez ohledu na její sociální pozici. V Hnutí DUHA proto připravujeme konkrétní návrhy, jak zpřístupnit domácnostem úspory energií i vlastnictví obnovitelných zdrojů, a usnadňujeme tím vládě cestu, jak dělat klimatickou politiku tak, aby mohla najít podporu široké veřejnosti.

JAK JSME V ČESKU KRÁTILI UHLÍ

Problém zvaný těžba a spalování uhlí byl jedním z klíčových pro ekologickou organizaci Hnutí DUHA už od jejího vzniku, stejně jako pro české ekologické hnutí jako celek. Možná i proto, že uhlí (a s ním spojené problémy) sehrály právě v době vzniku Hnutí DUHA před třiatřiceti lety důležitou roli při formování celé svobodné občanské společnosti. Demonstrace za čistý vzduch na začátku listopadu 1989 v Teplicích totiž ukázaly, že lidem došla trpělivost s ignorováním dopadů uhelného průmyslu na jejich zdraví a na životní prostředí.

Hnědouhelné těžební oblasti v okresech Most, Chomutov, Teplice a Sokolov v sobě koncentrují i většinu uhelných elektráren, a tak na ně desetiletí dopadají vlivy využívání uhlí. Více než osmdesát

měst či obcí muselo ustoupit z cesty povrchovým dolům. Své domovy opustilo devadesát tisíc lidí. Řada Severočechů a Severočešek se musela za život stěhovat až třikrát, protože kamkoli přišli, rypadla po čase dorazila za nimi. Nejen Mostecko se během osmdesátých let stalo synonymem pro pustinu, smog a kyselé deště. K lepšímu se situace začala obracet s útlumem těžby a spalování uhlí v devadesátých letech minulého století.

Na podzim roku 1991 byly usnesením vlády Petra Pitharta stanoveny Územní ekologické limity těžby hnědého uhlí, aby chránily zbylé severočeské obce před zbouráním. Byly kompromisem mezi uhelnými společnostmi a obcemi, místní lidé museli udělat bolestivé ústupky: limity umožňovaly přiblížení velkorypadel

na pouhých pár set metrů od nejbližších obytných domů. Přesto jsou limity těžby uhlí stěžejním rozhodnutím, rozhodnutím, které zcela změnilo směr dalšího vývoje této problematiky. Po třiceti letech padlo další podobně důležité rozhodnutí: Česká republika skončí se spalováním uhlí definitivně, aniž by vůbec vyčerpala zásoby uhlí před limity. Konkrétně vláda Petra Fialy svým programovým prohlášením slíbila, že připraví českou energetiku na odklon od uhlí do roku 2033.

Z dnešního pohledu to není nic radikálního ani pionýrského. Všechny ostatní země EU (s výjimkou Polska) již mají termín konce spalování uhlí stanoven, tedy pokud již s uhlím neskončily v posledních letech. Ale třeba před dvanácti lety byla situace v Česku zcela jiná.

Uhelný průmysl plánoval prolomení limitů těžby hnědého uhlí, využití vyvlastňovacích paragrafů v horním zákoně, zbourání Horního Jiřetína i chemičky Unipetrol na Mostecku a těžbu na velkolomu Československé armády do roku 2120. V roce 2013 už vyvlastňování díky snaze místních a ekologických organizací v zákoně nebylo, přesto bylo prolomení limitů velmi blízko – těžbařům jej chtěla schválit Rusnokova úřednická vláda pod tlakem prezidenta Zemana. Situaci zachránilo Hnutí DUHA, když se nám podařilo zmobilizovat Parlament a donutit vládu dát zpátečku.

Před sedmi lety podnikl Pavel Tykač poslední velký útok na limity těžby ve snaze prosadit alespoň těžbu do roku 2070. Díky ekologickým organizacím a místním lidem bránícím své domovy a zdraví se to opět nepovedlo, Sobotkova vláda zrušila jen limity na menším velkolomu Bílina, rypadla je však dosud nepřekročila a dost možná nikdy nepřekročí. Místem, kde by těžba měla probíhat nejdéle a zásobovat i plánovanou novou uhelnou elektrárnu, se tak stal velkolom Vršany s povolením hornické činnosti do roku 2052. I to se začalo hroutit, když po kampani Hnutí DUHA a Greenpeace polostátní ČEZ neprodal elektrárnu Počerady Pavlu Tykačovi. Prodal mu ji sice později, ale to už bylo na velkou rekonstrukci pozdě. Přesto Státní energetická koncepce ČR počítala s uhlím v energetice (v malé míře) i po roce 2050.

Když v roce 2019 začínala Uhelná komise, hovořilo se o konci uhlí do roku 2050. Například generální ředitel ČEZ v médiích prohlašoval, že je to přece pouze o 12 let později než v zeleném Německu. Zástupci Hnutí DUHA a Greenpeace tak vstupem do Uhelné komise riskovali nerovný boj a porážku, kterou ostatně mnozí zvěstovali. Ale my se výzev nebojíme a další vývoj nám dal za pravdu. V záměru – tedy na konci roku 2020 – Uhelná komise vybírala ze tří scénářů útlumu uhlí, přičemž ten nejdlejší končil v roce 2043. Výsledkem na zasedání dne 4. prosince 2020 byl rok 2038, který podpořila velká většina komise. Proti byli jen dva zástupci ekologických

organizací (tedy Hnutí DUHA a Greenpeace), zdrželi se ministr životního prostředí Richard Brabec a zástupce ministryně práce a sociálních věcí Jany Maláčové.

Ministr průmyslu Babišova kabinetu Karel Havlíček chtěl nechat vládu schválit toto doporučení v únoru 2021, ale narazil i díky odporu ekologických organizací. Místo pokračování v práci na špatném scénáři útlumu uhlí jsme totiž z Uhelné komise vystoupili a začali upozorňovat jednotlivé ministry a ministryně, že je doporučení komise nezodpovědné z hlediska změny klimatu i ekonomického výhledu uhlí.

Díky tomu neprošel ani druhý pokus o prosazení roku 2038 v květnu minulého roku, kdy již polovina vlády (včetně například ministryně financí) navrhovala kratší scénář odklonu od uhlí, a to do roku 2033. Téma konce uhlí se pak přesunulo do předvolebních debat a programů. Piráti se Starosty šly do voleb s příslibem konce uhlí v roce 2033, samotní Piráti pak mluvili o roce 2030. Skončit s tímto fosilním palivem do konce desetiletí se stalo i strategií KDU-ČSL a TOP 09. I Hnutí ANO připustilo, že rok 2038 je příliš pozdní. Nová vláda nejdříve udělala krok zpět, když v koalici smlouvě jen vágně deklarovala, že by odklon od uhlí měl být „před rokem 2038“, ale do programového prohlášení pak nakonec slíbila příznivější rok 2033.

Ale co nyní po invazi ruské armády na Ukrajinu? Mluví se o omezení či úplném zastavení dodávek plynu z Ruska. Může se to stát a možná to státy EU budou samy chtít udělat, aby přestaly posílat peníze

agresorovi. Dočasné využití zemního plynu bylo (bohužel) součástí plánu na ukončení spalování uhlí. Teď bude nutné hledat jiné cesty. V příštích pár letech možná budeme muset spalovat dokonce více uhlí než nyní. Lepší než (doposud plánovaný) rychlý přechod tepláren z uhlí na plyn je účinně využívat uhlí až například do roku 2033 a v mezidobě zapracovat na snižování spotřeby tepla v budovách a rozvoj obnovitelných zdrojů tepla, jako například zužitkování tepla z odpadních vod, bioplynové stanice na odpady atd. Aby bylo možné déle využívat domácí hnědé uhlí pro teplárny (a byl čas na transformaci), je nutné naopak velmi rychle odstavit výrazně plýtvavé a zastaralé uhelné elektrárny nedodávající žádné teplo – jako jsou například Počerady.

Ale dlouhodobým řešením plynové krize uhlí rozhodně není. Nejenže klimatická krize spolu s válkou nezmizela a také ohrožuje naši bezpečnost, ale domácích zásob uhlí ani nemáme dost, abychom na něm znovu postavili energetiku. A hlavní dodavatel uhlí do Evropy je... opět Rusko. Hlavní cestou a nadějí je zrychlit rozvoj obnovitelných zdrojů energie a snižovat plýtvání (zejména teplem). Jen energetické renovace budov mohou do roku 2030 ušetřit třetinu dovozu ruského plynu. Je nutné upravit zákony i koncepce a rozjet modernizaci energetiky. My z Hnutí DUHA budeme u toho a společně s vámi a vaší podporou a pomocí to zvládneme.

Jiří Koželouh, vedoucí energetického programu Hnutí DUHA a bývalý člen Uhelné komise

V KRAJINĚ JE MÁLO PLEVELE. PROTO SKŘIVÁNKOVO SRDCE PLÁČE

Současné zemědělství považuje Vladimír Hula za velkou bolest české krajiny. Nevhodná péče na poli i v lese vede k úbytku ptáků i hmyzu. Jak to můžeme změnit?

V čem vidíte největší bolest české krajiny?

Těch bolestí je celá řada a v několika řádcích nestihnou zaznít všechny. Tedy alespoň ty nejzásadnější. Určitě velikost krajinného zrna, tedy zjednodušeně jednotlivých pozemků. Když nahlédneme do katastru nemovitostí, všimneme si, že polní bloky, ale stejně tak i bloky lesa, jsou mnohem větší než velikostí pozemků. U nás se jedná o klasický pozůstatek komunismu, hospodáři na západě nám záviděli ty rozlehlé lány. Velké bloky se mnohem snáze obhospodařují a je z nich logicky větší finanční výnos. Jenže tyhle velké plochy jsou pro veškerý život totálně nevhodné.

Co dalšího je pro krajinu bolavé?

Množství pesticidů. Tohle je bída zemědělství obecně. Současné zemědělství s produkcí, kterou máme, není schopno fungovat bez dodávání hnojiv a prostředků na ochranu rostlin. Bez nich není klasická zemědělská farma konkurenceschopná. Alespoň dle zástupců některých farmářů. Nechci rozebírat, jak to vlastně je, ale jednoznačně mohu říci, že máme zásadní problém s chemií v prostředí.

Jak to, že je možné tolik chemie používat?

Firmy nabízející chemické prostředky mají výrazný náskok před legislativním procesem. Příkladem budiž adjuvanty do tankmixů (není to žádná sprostárna, česky dodatkové látky do nádrže), v nichž se míchají chemikálie aplikované na pole. Dle zákona je hodnocena každá z těchto chemikálií zvlášť, ale společný (synergický) účinek již ze zákona řešen není. Výsledek si asi umíme domyslet všichni.

Lze to změnit?

Velikost pozemků nejspíš řešit lze, s tou chemií to vidím bohužel dost skepticky. I přes mou skepsi ale existuje mnoho příkladů dokazujících v praxi, že to jde i bez ní. Chemie dále v zemědělství nahrazuje dříve nezastupitelné osevnické postupy, což vede k celé řadě problémů s půdou, ale i opylovači. Například prakticky úplně zmizela vojtěška na semeno i jako krmivo pro dobytek. Paradoxně velkým problémem jsou zemědělské dotace typu AgroEnvi (někdy také AEO – agroenvironmentální opatření), tedy hlavní dotační tituly na ochranu prostředí v zemědělské krajině, rozdělované v rámci všech

států EU a rozdělující peníze v řádu vyšších desítek miliard korun ročně. Toto je bolest celé Evropské unie a existuje již mnoho prací dokazujících, že tyto dotace na hospodaření, původně nastavené jako podporující biodiverzitu, ji naopak přímo ničí. Ať jde o termíny seči či způsoby zakládání nových kultur. Nastavení konkrétních termínů aktivit (termínů seče) vede k uniformitě. Ve velkých blocích. A to je velmi špatně. Jděte se na jaře podívat například na Vysočinu. Uvidíte krásně rozkvetlé „louky“ pampelišek. Vypadá to hezky, ale signalizuje to dusík, uniformitu a přílišnou velikost pozemků. A sterilitu. Však má taky Vysočina jeden z nejvyšších druhových úbytků motýlů v České republice. Ale nejde jen o Vysočinu. Projděte se v létě po nějaké louce. Je prakticky mrtvá. Dokonce i sarančata neboli „koníci“ tam téměř nejsou.

Je začátek jara, čeho si můžeme v přírodě všimnout?

Třeba těch pampelišek. Všimněme si toho, že přechody zemědělských i lesnických kultur jsou neskutečně ostré. Není zde ani kousek prostoru pro plevele, v lese pro pionýrské druhy. Kvůli velmi rigidnímu lesnímu zákonu prakticky nelze dělat samoobnovu lesa pomocí náletu. Všimněme si i toho, že se za chvíli začnou zelenat paseky po vykácených smrkových monokulturách.

Co se stane?

Najednou se objeví světlo v místech, kde desítky let nebylo. A příroda toho využije s maximální měrou. Naroste takzvaná buřeň a s tou si lesníci poradí pomocí herbicidů. Snad ne všude.

To jsou lesy. A co na polích?

Můžeme si všimnout, že na polích je málo plevelných druhů. Pole máme nádherně čistá. Srdce zemědělcovo zaplesá, skřivánkovo již tolik ne. Napříč Evropou máme extrémní úbytek polních ptáků. A nic s tím neděláme. Koukněme se na louky či na další bezlesí. Vidíme, jak skrz vrstvu staré suché vegetace proráží nový život. Ale co tam dělá ta suchá vegetace? Naši předci několik tisíc let udržovali naše okolí prakticky holé pastvou či získáváním krmení pro zvířata. Jistě to bylo pro celou řadu druhů složité, ale paradoxně upuštění od tradičního hospodaření i v obcích a v okolí měst vedlo k drastickému úbytku druhů. Stařina, jak se říká mrtvé vegetaci z minulých let, je známkou nehospodaření. Je všude, musí být, ale její vrstva indikuje, jak dlouho je daná louka či jiná plocha bez dřevité vegetace neudržovaná, což blokuje sukcesí, nástup keřů a stromů. Nejde jen o chráněná území, jde o volnou krajinu. Pokud na jaře sáhneme do lučního porostu a vytáhneme hrst starého listí, je to špatně.

Proč je to špatně?

Značí to, že zde budou dominovat traviny (ty produkují více masy a stařinou prorůstají snáze) a že tu bude nejspíš docela mrtvo. Když vezmeme hrábě a stařinu vyhrabeme, uvidíme v létě znatelný rozdíl. Naši předci řešili stařinu ohněm, což je skvělý prostředek údržby. Dle posledních studií dokonce jeden z nejlepších. Ale musí se s ním pracovat opatrně, postupovat po malých plochách a za velmi přísných podmínek.

V posledních letech kolem sebe slyšíme, že hmyzu ubývá. Lze to říct takto obecně, nebo je to složitější? Jaký vliv na to má zemědělství?

Je to složitější, jako ostatně vždy. Ale velmi zjednodušeně, drtivá většina hmyzu mizí na úrovni druhů i jedinců. Ten pokles není daný jen krajinou, vliv mají i teplé zimy poslední dekády, ovšem hlavní slovo budou mít pesticidy a velikost krajinného zrna. A hospodaření.

To jsme ještě nezmínili.

Potíž je v tom, že máme buď plochy s technickým hospodařením (vše dokonalé, čisté, rovné, ekonomické), anebo zcela zanedbané. Všimněme si třeba příkopů v okolí silnic. Když jsem byl

ING. VLADIMÍR
HULA, PH.D.,
(*1978)
VYSTUDOVAL
APLIKOVANOU
A KRAJINNOU
EKOLOGII
NA AGRONOMICKÉ
FAKULTĚ
MENDELOVY
UNIVERZITY
V BRNĚ. PŮSOBÍ
VE ZDEJŠÍM
ÚSTAVU EKOLOGIE
LESA, VĚNUJE
SE EKOLOGII
BEZOBRATLÝCH,
PŘEDEVŠÍM
MOTÝLŮ
A PAVOUKŮ.

malý, tak u nás na vsi měli všichni sousedé králíky, slepice či jinou drůbež, nebo dokonce prase. Jako krmení se používalo to, co bylo k dispozici, ale v zásadě porost z luk v okolí vsi, které byly pravidelně kosené. Ne celé, ale po částech, podle potřeby krmení. Místo s kopřivami bylo vyvažováno zlatem, protože to bylo skvělé krmení pro kachny. Viděli jste v poslední době vykosené místo s kopřivami? Nikoli, protože již nepotřebujeme chovat kachny a slepice. Vše si můžeme koupit. Jenže tohle se někde musí projevit. A děje se to právě na úbytku populací hmyzu.

Jak?

Na hmyz působí chemie, velikost pozemků i fakt, že vlastně nemá kde žít. Krajina je, i kvůli absenci údržby, velmi sterilní. Zajímavým fenoménem je hodně rychlý nárůst zastoupení travin na úkor bylin, což je právě dopad údržby – přílišná seč vyhovuje travinám, nedostatek také. Opačným extrémem je údržba pomocí tzv. cepových či kladívkových mulčovačů na okrajích silnic či kosení pomocí strunových a bubnových sekaček. Kosení aspoň supluje historické aktivity, ale mulčování je opravdu velký průšvih. Vidíme, že těch důvodů je mnoho a jedná se o komplexní problém. Ne nadarmo se říká, že stokrát nic umořilo vola. A to jsme zmínili jen zlomek různých aktivit.

Jak krajinu ovlivňuje používání pesticidů?

Existují studie naznačující, že ovlivňují, ale jak, to opravdu nevíme a je velmi složité to uchopit. Nedokážeme komplexně popsat, jak se pesticidy pohybují v krajině, jaká jsou z nich rezidua, jak jsou tato rezidua ukládána a kde. Velmi zjednodušeně známe smrtelné koncentrace, u některých pesticidů víme, že mají i jiné než letální efekty, ale to je asi tak všechno. Například synergické působení se začalo řešit až v poslední dekádě. Na základě studií však můžeme říci, že pesticidy ovlivňují celou krajinu opravdu výrazně. Například už víme,

že některé prostředky se v nezanedbatelných koncentracích dostanou i do míst, kde nebyly aplikovány! Ale ten proces, jak se to děje, je nám absolutně neznámý. Všemi zavrhané glyfosáty jsou také samozřejmě problém, ale již se neřeší, co bude náhradou za ně. Nebude to náhodou mnohem problematictější herbicid?

Pokud se nic nezmění, jaký bude mít vymírání hmyzu dopad na produkci potravin?

Na to nedokážu odpovědět. A asi nikdo. Určitě bude mít dopad na cenu potravin, protože se funkce hmyzu bude muset suplovat. Ale pokrok jde kupředu a vědci vymýšlejí různé samosprašné odrůdy ovoce a dalších plodin. Ten dopad bude nejspíš celoeosystémový, zhroucením populace hmyzu by například jistě došlo ke změnám v mikrobiálních procesech, tedy dopad by byl globální a velmi drtivý. Leč vše jsou pouze spekulace. Nikdy se to nestalo a doufejme, že se to nestane.

Jak vnímáte nedávnou výzvu Save Bees and Farmers, která vyzývá Evropskou unii k postupnému omezení umělých pesticidů a k přechodu na ekologicky šetrné zemědělství? Podepsalo ji přes milion Evropanů, takže EU se jí musí věnovat. Hnutí DUHA výzvu zaštitilo v ČR. Každý takový počín je skvělá zpráva. Ukazuje, že nejsme lhostejní. I když něco jiného je podepsat petici od stolu, než udělat něco přímo v krajině. Ale v tomto případě jde o zemědělskou politiku, kterou musí změnit voliči. A jedním z kroků je úprava podmínek AgroEnvi. Tedy v zásadě skvělá výzva, která může mít pozitivní dopad.

Komunikujete závěry své práce i se zemědělci? Jaká je odezva?

Ano, komunikuji. Odezva je většinou jednoduchá, a to že chtějí přežít ve velmi konkurenčním prostředí. Proto se v zemědělství produkují ty nejrentabilnější plodiny. Často je to jen napodobení ostatních. Klasické zemědělce ještě chápu. Ale zemědělcům, kteří sází na bioplyn, nerozumím vůbec. Kukuřice bez normálního osevního postupu vyhnána do výšky téměř malého domu na nejkvalitnější půdě, co máme, je prostě hloupost. Růst je nahnán chemií, v půdě mizí organická hmota, rychle přibývá eroze. Tohle je dle mého veliký problém. Ale jsou tohle vlastně ještě zemědělci? Cesta do pekel bývá dlážděna dobrými úmysly a tohle je jedním z příkladů dopadů „zelené politiky“.

Co by mohlo zvrátit trend ubývání hmyzu?

Určitě změna hospodaření a velikosti krajinného zrna. Ale bude to něco stát a musí se to odrazit v ceně potravin. Tak to prostě je. Pomohlo by i přísnější hodnocení chemických přípravků na ochranu rostlin. Neřešit pouze letální efekty.

A teoreticky by mohl pomoci každý z nás. Stačilo by místo sázení stromčků na bezleší (louky, remízky apod.) tahle místa jednou ročně pokosit a vyhrabat. To je k nezaplacení a doslova kriticky to v krajině chybí. Normálně fungující kvetoucí louky. A mohli by pomoci i velcí herbivoři jako velcí tuři či různá plemena koní. Na mnoha velmi extenzivních pastvinách tahle zvířata vytváří management, který my lidé neumíme.

Co by pro hmyz měla udělat Česká republika?

Změnu AgroEnvi podmínek. To považují za velmi důležitý krok. Určitě i změnit doposud velmi rigidní lesní zákon. Ten jde hodně často přímo proti ochraně přírody a, bohužel, v našich myslích je zakořeněno, že les rovná se příroda. Ale již nevnímáme, jaký je to les. V našich lesích chybí světlo. Máme husté kultury průmyslového lesnictví založeného po průmyslové revoluci. Naše lesy jsou často pouští srovnatelnou s polními ekosystémy. Samozřejmě je třeba zařídit změnu velikosti

krajinného zrna. Fajn by také bylo dostat pastvu do nížin. A navrátit organické látky do půdy ve formě hnoje. Tak nějak se vrátit k technologiím našich předků.

A co může pro hmyz udělat člověk z paneláku?

Ovlivňovat své okolí. Záhonek před panelákem s kvetoucími druhy rostlin je skvělý počín. Zkusit přesvědčit zastupitele k omezení či rozumnému plánování seče trávníků je také dobře. A pokud máme chalupu, tak zkusit jednou do roka pokosit nějakou mez či dvě nebo tři. Ne celou, hezky po částech, jako bychom brali krmení pro ty králíky. Ono je hezké chránit klima z domova od obrazovky monitoru, ale vzít do ruky kosu, hrábě či motorovou pilu je pro naši krajinu a náš hmyz zcela zásadní. Samozřejmě s rozumem, ale vyhrabáním meze či jejím částečným pokosením na začátku června v zásadě nic nezkažíme. Hmyzí hotely v takových místech, jako jsou různá sídliště, také výrazně pomáhají. Ale mohou být i ekologickou pastí. Je nutné promyslet, kam hotel umístit, aby měl dostatek slunečního světla a nezatékalo do něj. Můžeme se stát součástí některé z aktivních neziskových organizací. Já doporučuji vše okolo JARO Jaroměř, jejich aktivity jsou skvělé, dnes už téměř celoevropské.

Setkal jste se v poslední době s nějakou opravdu dobrou zprávou týkající se hmyzu?

Sakra! Musím hodně přemýšlet, ale moc mě toho nenapadá. Jednou velmi pozitivní zprávou bylo vyjádření Učené společnosti České republiky o dekriminální sběratelů hmyzu. Víte, entomologové, ač přímo zabíjejí hmyz, zjišťují, kde ten hmyz je a kde není. A to je zcela zásadní, bez toho bychom nevěděli nic. Však také v zemích, kde je předmětem politické poptávky nic nevědet a konzumovat (Brazílie, Indonésie atd.), začíná být lov hmyzu extrémně problematický, až nemožný. Prakticky žádný druh hmyzu nemůže sběratel ohrozit, obzvlášť je-li populace v pořádku. Na druhou stranu díky mnoha entomologům víme, jak nám ubývá motýlů, brouků a další havěti. Díky relativně rozumnému přístupu naší ochrany přírody jsme na tom z tohoto pohledu velmi dobře. A díky tomu máme i nejvíc dat o rozšíření hmyzu vůbec! A často jej díky tomu dokážeme i zachránit. Ještě mě potěšilo uznání ohně jako nejlepšího způsobu údržby některých typů bezleší. Oheň je esenciální. Oproti zakořeněné představě, že zabije vše živé, se ukazuje, že opak je pravdou. Vypalované trávničky jsou jednoznačně nejbohatší na počty druhů hmyzu, pavouků i bylin. To, že AOPK ČR vyjednala výjimku a je možné oheň zařazovat do plánů péče, považuji za obrovský úspěch.

ČAS, NEBO PENÍZE. JAK CHCETE ŽÍT SVŮJ ŽIVOT?

TRHÁM JABLKO A PODÁVÁM HO MANŽELCE. TO BYLO POSLEDNÍ. NAPLNILI JSME OBĚ TAŠKY AŽ PO OKRAJ NÁDHERNÝMI A HLAVNĚ OPRAVDU CHUTNÝMI JABLKÝ. ODHADUJI, ŽE MÁME PÁR DESÍTEK KILOGRAMŮ JABLEK, KTERÉ JSME NASBÍRALI VE VEŘEJNÉM SADU V PRAŽSKÉ TRÓJI. ČÁST DÁME DO SKLEPA NA ZIMU A ZE ZBYTKU UDĚLÁME POVIDLA, KŘÍŽALY A MOŠT. CELOU ZIMU BUDEME MÍT CO MLSAT, POMYSLÍM SI, A USMĚJI SE NA MANŽELKU. A KOLIK NÁS TO STÁLO PENĚŽ? V PODSTATĚ NIC, JEN BENZÍN NA CESTU DO SADU A ZPĚT. KDYBYCHOM STEJNÉ MNOŽSTVÍ JABLEK, PŘÍPADNĚ POVIDEL, KŘÍŽAL A MOŠTU CHTĚLI NAKOUPIT, STÁLO BY TO POMĚRNĚ ZNAČNOU SUMU.

Dalo by se tedy říct, že jsme ušetřili? Záleží na úhlu pohledu. Stálo nás to několik hodin času a fyzické práce. Nejen sběr jablek, ale také jejich následné zpracování. Když přijmeme rovnici, že čas = peníze, záleží na nás, které z těchto dvou komodit dáme přednost. V dnešní západní společnosti se dává přednost penězům a já si myslím, že ty nás to okrádají o tzv. přítomnost v našich životech. Pokud totiž veškerou svoji činnost soustředíme na vydělávání peněz, za které si pak kupujeme, co potřebujeme, tak v podstatě žijeme nakoupený život, který je od nás právě prostřednictvím peněz jaksi oddělen. Chybí tu osobní příběh, esence našeho vlastního života.

Já jsem se rozhodl zaměřit část svého života na druhou zmíněnou komoditu, totiž na čas. Pokud se rozhodnu místo nákupu jablek vynaložit čas na jejich sběr, mám k nim úplně jiný vztah a to mění můj život. Naš život je totiž postaven zásadně na vztahu k lidem a věcem, které nás obklopují. Jak se změní váš život, když si ho nekoupíte, ale vytvoříte vlastníma rukama?

Dnešní svět se nás často snaží přesvědčit, že máme jen jedinou možnost, a to vydělávat peníze a utrácet je. Tvrdí nám, že je to jediná cesta, jak získat spokojenost a štěstí. A to není vše. Nestačí prý nakupovat, musíte nakupovat více než ostatní, mít dražší život než ostatní, lepší oblečení, auto, dovolenou, dům atd. Dnešní společnost zkrátka stojí na principu vydělej a nakupuj. Hospodářský růst musí jít stále kolmo vzhůru a kola ekonomiky se musí točit stále rychleji.

Pokud jste z toho občas unavení, pokud vás nebaví hnát se neustále kupředu jako křeček v běhacím kolečku a máte pocit, že podle tohoto mechanismu nebudete mít nikdy dost, nikdy nebudete spokojeni a nemá to konce, tak čtěte dál.

Neříká se nadarmo, že ty nejlepší věci jsou zadarmo. Jenže my na to zapomněli, nikdo nám neukazuje cesty, jak si užívat život bez peněz, a to je podle mě načase změnit. Víte například, kolik jídla se dá získat bez peněz? Můžete v létě chodit sbírat lesní jahody, borůvky, ostružiny, maliny, moruše či na podzim lískové a vlašské ořechy, jablka, hrušky, švestky, mirabelky. Sbírat bylinky na čaje, skvělá je třeba kopřiva, bez, listy maliníku, borůvek a ostružiníku, řebríček... Konsumovat se dají pampelišky nebo třeba

sedmikrásky – víte, jak skvěle chutnají v salátu? A to ani nemluvíme o tom, že je vše neuvěřitelně zdravé. Mnoho lidí neví, že všechny a ještě mnohem více takových surovin je možné získat ZDARMA ve veřejném prostoru, na loukách či v lesích. Však jsem už psal, že jablka sbíráme v zahradě trojského zámečku.

Začněme část své energie soustředit na konkrétní činnosti místo na vydělávání peněz. Bude nás to stát čas, ale já věřím, že potraviny, které si takto sesbíráme, mají pro náš život a zdraví vyšší hodnotu než ty zakoupené. Budeme totiž vědět, kolik energie a lásky nás stálo tyto dobroty získat. Existují různé aplikace jako mapa na-ovoce.cz, kde lidé sdílejí místa, kam se můžete na sběr plodů vydat. Princip zaměření se na komoditu času nás vrátí zpět do našeho života. Staneme se jeho tvůrcem, nikoli tím, kdo za svůj život jen neustále platí. Zároveň tím zpomalíme trend tlaku na nakupování a ekonomický růst. Do života tak získáme více svobody a radosti. Protože na sběr ovoce se můžeme vydat s přáteli či rodinou a spojit tak příjemné s užitečným. Vytvoříme si nové emoce, zážitky a vzpomínky. To se nám v práci nepodaří. Těžko půjdeme do práce s celou rodinou nebo přáteli.

Podle mě je dobré hledat harmonii mezi vyděláváním peněz a časem věnovaným tvorbě vlastního života. Začněme být hlavními hrdiny našich životů, těmi, kdo svůj život skutečně žijí, namísto těch, kteří za něj jen neustále platí. Věřím, že to je jedním z klíčů k vnitřnímu štěstí a spokojenosti. Vlastní štěstí si totiž za peníze koupit nelze.

PÁR STOVEK MĚSÍČNĚ DOKÁŽE ZÁZRAKY

PRAVIDELNÁ PODPORA POMÁHÁ KE KVALITNÍMU PLÁNOVÁNÍ NAŠICH CÍLŮ. DÍKY NÍ MŮŽEME EFEKTIVNĚ PLÁNOVAT NAŠI ČINNOST. KAMPAŇÍM, KTERÉ VEDEME, SE VĚNUJEME DLOUHODOBĚ. ŠIROKÁ ZÁKLADNA PRAVIDELNÝCH DÁRCŮ NÁM UMOŽŇUJE BÝT FLEXIBILNÍ, VĚNOVAT SE TOMU, CO JE POTŘEBA. NEMUSÍME TAK BÝT ZÁVISLÍ NA GRANTECH, KTERÉ NE VŽDY PODPORUJÍ CESTU, KTEROU SE CHCEME V NAŠÍ PRÁCI VYDAT.

Každý pracovní týden pro mě začíná stejně. Když projdu e-maily, koukám na statistiky, kolik peněz nám v uplynulém týdnu přistálo na účet. Všem novým dárčům poděkuju. Je to skvělý pondělní start, na který se těším. Proč? Protože základna věrných, pravidelných dárců nám umožňuje v klidu spát a na práci se těšit. Díky vašemu trvalému příkazu totiž nemusíme řešit, jestli si můžeme dovolit dělat naši práci.

Pro naši činnost je nejdůležitější pravidelná, i když třeba nižší podpora, s níž ale můžeme počítat. Přes třicet let jsme tu, abychom každý den pracovali na lepší ochraně přírody a životního

prostředí. Naši experti jednají s politiky, spolupracují s úřady, dokážou rozhýbat firmy a být vidět v médiích. Řešení, která prosazujeme, mění zákony a usnadňují lidem každodenní život. Za tu dobu se k nám přidaly desetitisíce lidí, bez nichž bychom změn nikdy nedosáhli. Už pět tisíc z vás je navíc našimi pravidelnými dárce a dárkyněmi. To díky vám jsme nezávislí a můžeme pokračovat v důležité práci.

Pravidelné dary příjemně doplňují i dary jednorázové. Ty jsou za odměnu, nicméně se hůř plánuje jejich přísun. Proto při sestavování rozpočtu můžeme pracovat jen s odhadem a doufat, že naše

práce a výsledky zaujmou dostatek lidí, kteří nás podpoří.

Chápeme, že činností, jež si zaslouží podpořit, je mnoho a pro někoho je těžké si vybrat. Ze zkušeností i z průzkumů ale víme, že Češi jsou štedří a například v případě živelných katastrof neváhají a pomohou. Tam je jednorázová rychlá vzpruha velmi potřebná.

Naše práce se naopak zaměřuje na dlouhodobé změny, proto je pro nás klíčová podpora pravidelná. Pokud je vaše přízeň nárazová, zvažte, prosím, zda by pro vás bylo schůdné zavedení trvalého příkazu. Pomůžete nám naši činnost efektivně plánovat!

CHCI, ABY LIDÉ POCHOPILI, PROČ JE PŘÍRODA DŮLEŽITÁ

V Hnutí DUHA se stará o to, aby lidé pochopili, jakým tématům se věnujeme a proč. Kromě přírody a životního prostředí přikládá ve svém životě **Michael Kleinert** velký význam i rodině a přátelům.

Michaeli, co je pro tebe nezbytné, aby tě práce naplňovala?

Musím cítit, že za mnou zůstává hodnota, která je prospěšná pro společnost a přírodu. Mělo by to být alespoň trochu hmatatelné. Musí mě to samozřejmě bavit. Vlastně naplnění z práce přichází, když ani nevím, že pracuji. Úkoly a projekty v klidu plynou. A když to dělám s lidmi, z kterých cítím ambice a odhodlání, tak je to velmi inspirující a naplňující.

V Hnutí DUHA se věnuješ zapojování veřejnosti do tématu energetiky a odpadů. Co tvoje práce obnáší?

Získávám podněty a potřeby od našich kampaníků. Nyní je to hlavně energetika, takže od kolegů z energetického týmu. Zjišťuji, co se děje, hledám příležitosti, které by bylo možné využít v komunikační části kampaně. Mým cílem je, aby lidé tam venku pochopili, proč prosazujeme dané změny v energetice a jaký je z nich obecný prospěch. S kolegy a kolegyněmi zhodnocujeme, které informace využijeme v komunikační části kampaně a proč. Občas mi přijde, že jsem takový „husí krk“ mezi kampaníky a širším týmem pro zapojování veřejnosti.

Můžeš být víc konkrétní?

Kdybych měl zmínit konkrétní činnosti, tak se jedná hlavně o projektový management celé kampaně, podílím se na vytváření digitální strategie, spolu-vytvářím texty, které rozesíláme našim příznivcům, texty na web a píši návrhy textů na sociální síť. Tvořím scénáře pro videa, bavím se se starosty, domlouvám termíny natáčení, oslovuji influencery a komunikuji s externími partnery.

V čem ti přijde téma energetiky zajímavé nebo důležité?

Každého z nás se bezprostředně týká. Líbí se mi, že téma energetiky není černobílé, ale velmi komplikované. Chceme lidem ukazovat vědecké poznatky a fakta z oblasti klimatu a energetiky. Přijde mi důležité lidem přiblížit, jak funguje naše energetika, a vysvětlit jim, proč ji musíme změnit a že by měli být součástí té změny, nikoliv jen pasivní pozorovatelé. Jako v řadě jiných oblastí, neexistuje jedno správné řešení, ale snažit se porozumět té komplexitě je výzva a přál bych si, aby se každý zajímal o to, odkud pochází energie, za kterou platí.

Co je pro tebe v životě hodnotné kromě práce?

První, co mě napadne, tak rodina. Ať už ta nukleární, původní, nebo ta budoucí. V srpnu se s mou partnerkou budeme brát a těším se, že založíme vlastní rodinu. A snad i brzo zachráníme psa z útulku. Velkou hodnotou jsou moji přátelé.

Vážím si času, který mám pro sebe, ale s přáteli se často dostanu do stavu, kdy to plyne, a problémy, ať už osobní, nebo pracovní, jdou stranou.

Jaký je tvůj vztah k přírodě?

Bylo to zhruba před sedmi lety, kdy jsem se vrátil po dvou letech z Austrálie a cestoval po jihovýchodní Asii. Viděl jsem tolik znečištěných míst, že najednou byl můj vztah k přírodě silnější a intenzivní. To nešlo ignorovat. Vrátil jsem se do Česka a začal jsem vnímat přírodu jako naši širší součást. A chtěl se o ni více starat.

Kdyby měl za rok skončit svět, čemu by ses těch dvanáct měsíců věnoval?

Nedávno jsem v knížce četl, že informace, které si pustíme do mozku, jsou krajně důležité, jsou to ve skutečnosti ony, co určuje obsah a kvalitu našeho života. A tak odpovím trochu šibalsky a motivačně – vytvořili bychom skvělou kampaň v Hnutí DUHA a s lidmi to společně zvrátili! Tak, jak jsme to několikrát v minulosti dokázali.

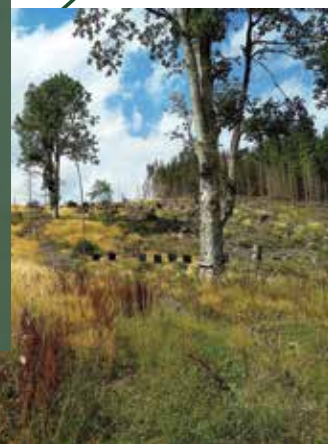

I LETOS VYRÁŽÍME SPOLU S DOBROVOLNÍKY A DOBROVOLNICEMI DO VŠECH KOUTŮ ČESKÉ REPUBLIKY ZACHRAŇOVAT MÍSTA, KDE ŽIJÍ VAŠE VZPOMÍNKY.

VYTVÁŘÍME PROSTOR PRO PŘÍROZEMNOU OBNOVU LESŮ TAM, KDE SE TĚM PŮVODNÍM NEDAŘILO, A ZACHRAŇUJEME VZÁCNÁ MÍSTA ČESKÉ DIVOČINY. ALE NEJEN TO. NAVRACÍME VODU ZPĚT DO KRAJINY PŘI REVITALIZACI RAŠELINIŠŤ, KOSÍME LOUKY A POMÁHÁME I V ZEMĚDĚLSKÉ KRAJINĚ, NAPŘÍKLAD OBNOVOU REMÍZKŮ NA POLI.

POMÁHÁME KRAJINĚ PŘI PRÁCI, KTERÁ DÁVÁ SMYSL.

I VY MŮŽETE SVÝM DAREM PŘÍRODĚ POMOCI NA [TYDNY.HNUTIDUHA.CZ](https://tydny.hnutiduha.cz)

Zdravé jídlo, zdravá krajina

5 bodů pro zdravou krajinu

- spokojení zemědělci a zemědělkyně
 - půda plná života
 - místo pro včelu i vola
 - krajina k nakousnutí
 - čistá voda a zdravé jídlo

Vydali jsme se přímo za ekozemědělci.
Podívejte se sami, jak a proč hospodaří.
Příklady dobré praxe najdete na

tohlezeru.hnutiduha.cz/neco-na-zub

